

УДК 281.9:14

DOI <https://doi.org/10.30970/2307-1664.2019.24.6>

АВТОКЕФАЛЬНИЙ УСТРІЙ ЯК ОСНОВОПОЛОЖНИЙ ЧИННИК СТРУКТУРИ ВСЕЛЕНСЬКОГО ПРАВОСЛАВ'Я

Андрій Кобетяк

*Державний університет «Житомирська політехніка»
кафедра електронної безпеки, публічного управління та адміністрування
вул. Чуднівська, 103, 10005, м. Житомир, Україна*

Сучасна церковна та світська наука не може однозначно дати відповідь на проблему автокефалії, яка значною мірою активізувалася з проголошенням незалежності Української церкви. Тому дослідження проблеми автокефалії нині є ключовим завданням світового православ'я. З моменту заснування християнства автокефалія є базовим принципом апостольської проповіді, яка враховувала національні та етнічні особливості населення Римської імперії. Автокефалія – це один із найдавніших інститутів Церкви, який є визначальною рисою православ'я і сьогодні. За дві тисячі років це явище залишалося незмінним, але виникали різні, навіть кардинально протилежні підходи до його розуміння. Оскільки теорія автокефалії виникає разом із християнством, це не якийсь нав'язаний чи запозичений ззовні інститут, а сама суть православ'я – спосіб його існування.

Вселенська церква, будучи єдиною за сутністю, розділена на незалежні помісні церкви за адміністративним та національним принципом. У Вселенському масштабі православна церква засвідчує єдність церков через євхаристію. Кожна помісна церква вже є самодостатня, адже володіє повнотою благодаті Святого Духа, але через євхаристію та собори виражається єдність Вселенського масштабу.

У Візантійсько-Римській імперії автокефальний поділ церков збігався з територіальним державним поділом. Тобто структура держави переноситься в церкву. З плином часу автокефалія з базової категорії існування церков перетворюється на привілейовану. Формуються давні патріархати, які не втратили свого значення і нині. Особливо виділяються роль та привілеї столичного, Константинопольського патріархату, який отримує звання Вселенського. Автокефалія переростає в інструмент політичного впливу імператора на сусідні країни (наприклад, Болгарію та Сербію). Дискусія щодо автокефалії знову загострилася в ХІХ ст., коли на Балканах утворились національні країни, які прагнули церковної незалежності. Необхідність консенсусу щодо автокефалії у Вселенському православ'ї активізує подальші наукові розвідки цієї проблеми.

Ключові слова: автокефалія, Православна церква, Вселенське православ'я, Предстоятель, канон, собор, помісна церква.

Актуалізація дослідження церковної структури та еклезіологія загалом пов'язані з новою хвилею міжхристиянського діалогу, перш за все, між православними та римо-католиками (в т.ч. греко-католиками), а також чисельними непорозуміннями в світовому православ'ї через надання Томосу Православній церкві України. Проблема автокефалії не нова, і, фактично, все ХХ ст. вона була в центрі наукових та богословських дискусій всіх Помісних церков. У світовому масштабі мало проблем, які викликали такий резонанс. Варто згадати лише протистояння Константинопольського та Московського патріархатів про визнання Польської, Чеської та Словацької, Американської церков. Найбільш болючою залишається проблема можливості проголошення автокефального статусу.

Нині у Вселенському православ'ї певна кількість церков не має загального визнання або має статус (наприклад екзархату), який їх не задовольняє, або ж взагалі вважаються розкольниками саме через не вирішене питання автокефалії та можливостей її набуття. Ця пробле-

ма суміжна з питанням діаспори та її юрисдикційного оформлення. З одного боку, проблема автокефалії є однією із найпопулярніших тем для обговорення і в науковому, і в повсякденному аспектах, а з іншого – залишається науково необґрунтованою та нерозкритою. І надалі це питання приносить розділення у міжправославні відносини на світовому рівні.

У той час, коли відбувалися дискусії стосовно способу проголошення нової автокефальної церкви, саме поняття «автокефалії» залишалось в тіні, а отже, не мало гідного науково-богословського дискурсу. Очевидно, що у ситуації всеправославного непорозуміння стосовно нових автокефальних церков, дефініція самого терміна має бути цілком однозначною. Тому основним завданням наукової розвідки є детальний аналіз автокефального устрою світового православ'я, його поділ на окремі церкви та їхні взаємовизнання і взаємодія.

До проблеми автокефалії та самої структури Вселенського православ'я зверталися кращі богослови, ієрархи та великі отці Церкви, як в епоху Вселенських соборів, так і в сучасні роки. Особливо це питання загострювалось перед скликанням Великого Всеправославного собору на Криті у 2016 р. та з підписанням чергового Томосу для новопроголошеної церкви. Українське питання не стало винятком, а тому хвиля світового та українського обговорення статусу автокефалії й можливості її надання є однією із найпопулярніших тем не лише в Україні (і в церковному, і в науковому колах), а й у світовій громадськості загалом.

Перш за все, необхідно чітко визначити основні поняття, адже від їх розуміння буде залежати хід наукової розвідки. Термін «Вселенське православ'я» не є богословським, швидше збірним, і означає сукупність всіх помісних церков та діаспори, незалежно від того, чи визнається їх автокефалія диптихціальними церквами. Сюди ж входять церковні утворення, що зникли з карти або ж трансформувалися, в їх історичній ретроспективі. Будучи єдиною по суті, Православна церква ділиться на автокефальні (незалежні) за формою управління та національні за внутрішнім наповненням церковні утворення. З плином часу сформувався відповідний перелік – диптих взаємовизнаних церков [1, с. 427]. Хоча нині є два різних списки диптиху (Константинопольський і Московський), ми свідомо випускаємо це в означеній науковій розвідці. Є й інші невизнані церковні утворення, наприклад східні (дохалкидонські церкви), які борються за автокефальний статус (Чорногорія та Македонія), а є невизнані церкви, які не прагнуть зовнішнього підтвердження власної легітимності, а просто існують у замкненому середовищі (наприклад, старостильні церкви у низці країн або Українська Апокаліптична церква).

Термін «помісна церква» у нашому розумінні має церковнослов'янське походження. Грецький відповідник «τοπική ἐκκλησία» варто перекладати як «місцева церква» – та, що розташована на певному місці. Тому прикметник «τοπική» свідчить про територіальний устрій православних церков. В англійській мові відомий відповідник «local church». Нині окремі богослови, зокрема російські та українські, намагаються розділити поняття «місцевої» (малої) та «помісної» церкви. У рамках цього дослідження, як і загалом, це не має наукового підґрунтя, адже в інших мовах світу такого розділення немає [2, с. 40].

Поняття помісності однозначно є ранньохристиянським, адже під ним було прийнято розуміти перші церковні утворення власне за місцем їх заснування апостолами, вони були об'єднані одними мовними та культурними ознаками певної етнічної групи населення. У перші століття, коли йшлося про церкви у множині, малися на увазі саме місцеві, тобто помісні громади, але Церква при цьому залишалась одна і та сама, це виражалось в євхаристії – спільному причасті [3].

Вселенський характер церкви полягає в тому, що вона об'єднує всі громади (місцеві церкви) без розділень (мовних, культурних, національних, класових), а місцевий прин-

цип – у розташуванні на певній території. Вселенська церква може бути реалізована лише через місцеву, помісну.

З іншого боку, кожна помісна церква (у вузькому розумінні) вже є Вселенською, адже наділена повнотою Божої благодаті. Православна еклезіологія розглядає місцеву церкву не просто як частину Вселенської, а як всю Вселенську церкву в одній громаді. Бог однаковий і неподільний, і Він присутній в євхаристії. Інше питання, що ознакою єдності з Вселенською церквою є виконання певних умов (канонічності духовенства, структура богослужіння), тобто єдність у віровченні та обряді з іншими церквами [4, с. 91].

Вселенський характер місцевої церкви виражено в молитві єпископа за свого першоєрарха. Крім того, відбуваються помісні собори, де єпископи та миряни засвідчують єдність, приймаючи спільні рішення, й найважливіше – це спільна євхаристія. Таким чином, Вселенська церква єдина саме в євхаристичному спілкуванні, воно визначає межу церкви в світовому масштабі, а помісні, тобто місцеві, церкви є виразником Вселенського масштабу на конкретній території [5, с. 201]. В Євангелії цей принцип можна порівняти зі словами Ісуса Христа про те, що Він є Лозою (тобто Єдина Церква), а апостоли – паростками (помісні церкви) (Ів. 15:5).

Нині термін «помісна церква» використовується не лише в початковому значенні окремої громади, а і як синонім автокефалії, що є більш поширеним. Помісна церква – це сукупність епархій у певній країні чи населення певної національності, які мають власне самоврядування (крім автокефалії, може бути ще автономна церква, яка має власні права в управлінні, але певним чином залежить від кириархальної церкви).

Інший термін, який позначає власне об'єкт дослідження, – це автокефалія (від грецьк. *αὐτός* – сам та *κεφαλή* – голова). Цей термін позначає адміністративно незалежну православну церкву, яка є частиною Вселенського православ'я, але номінально нікому не підзвітна. Традиційно автокефальний поділ церков збігається з територіальним державним поділом. Саме автокефальний статус регулює відношення між помісними церквами. У сучасному богословському розумінні та практиці автокефальною може називатися та церковна організація, яка має право самостійно, незалежно від інших церков, вирішувати свої внутрішні питання, а також обирати та рукопокладати своїх єпископів, у тому числі першоєрарха. Явище автокефалії притаманне виключно Православній церкві. Автокефалія є базовим принципом апостольської проповіді, що враховувала національні та етнічні особливості населення Римської імперії ранньохристиянського періоду. Не випадково апостоли отримали дар глосолалії (*γλῶσσα* «мова» і *λάλέω* «говорю») – змогу проповідувати різними мовами (Дії 2:6–11). Разом із тим автокефалія – це суто адміністративний та територіальний розподіл єдиної Вселенської церкви на менші релігійні організації задля зручності управління та координації. Важливо, що автокефальною церква може бути лише через взаємовизнання та євхаристію з іншими помісними церквами [4, с. 91].

У сучасній богословській та релігієзнавчій науці відсутнє точно визначене єдине джерело дефініції автокефалії, це є однією з основних причин відсутності консенсусу щодо можливості набуття автокефального статусу в сучасному православ'ї. З одного боку, це ускладнює наукову розвідку, а з іншого – значно її актуалізує, адже дослідження проблеми автокефалії нині є ключовим завданням світового православ'я на рівні з формуванням об'єктивного інструментарію для подальших досліджень. Нині єдиним незмінним авторитетом та джерелом церковного вчення є Священне Писання та Правила святих апостолів, канони Вселенських та Помісних соборів та правила Отців церкви [6].

Автокефалія – це один із найдревніших інститутів Церкви, який є визначальною рисою православ'я і нині. Крім того, саме навколо автокефалії розгортаються основні

суперечки та непорозуміння світового масштабу. Саме явище автокефальності залишалось незмінним, але протягом історії християнської церкви виникали різні, навіть кардинально протилежні підходи до її розуміння. Сама теорія автокефалії виникає разом із християнством. Тобто це не якийсь нав'язаний чи запозичений ззовні інститут, автокефалія – це сама суть православ'я, спосіб його існування. Апостольські громади – автокефальні утворення, які не звітували одна одній. Засновані парафії-церкви були рівнозначними [7, с. 110].

У процесі розростання Церкви вона автоматично зливалася з Римською імперією, за законами якої жила. Так почали формуватися перші привілейовані громади, залежно від статусу міста чи поселення. Парафії дрібних поселень підпорядковувалися більш значущим громадам. Таким чином, у незначних парафій-церков зникав автокефальний статус. Найбільші громади почали вирішувати ключові питання нагляду, суду, а основне – висвятити єпископів. Такі парафії були розташовані в адміністративних центрах імперії. Тобто державно-адміністративний принцип повністю переноситься на Церкву. Таким чином, із базового імперативу існування автокефалія трансформується в привілейований стан. Перші автокефалії базувалися в районних центрах, пізніше – лише в обласних (дієцезія). А потім автокефальними залишилися лише найдревніші кафедри, на їх основі збудована теорія патріархатів (період Четвертого Вселенського собору 451 р.). Спочатку патріархатом вважалися керівники певної привілейованої громади, а вже пізніше їм були надані керівні функції над цілими країнами. Причому бували такі випадки, коли патріархи керували не лише церковними питаннями, а й світськими, наприклад Кір Олександрійський у VII ст. Сам титул «патріарх» почали використовувати в Антіохійській церкві щодо окремих старців та благочестивих подвижників, а згодом всіх єпископів похилого віку. У сучасному розумінні термін «патріарх» вживається у сьомому правилі Трульського собору.

У процесі становлення Церкви як соціального інституту автокефалія трансформується в церковно-політичне явище, яким залишається до XXI ст. З перших століть відчувається державний тиск на церковні події. Зокрема, це стосувалося формування давніх патріарших кафедр. Правителі хотіли мати не просто незалежну церкву на території своїх володінь, вони хотіли бачити в церкві опору керівних вчинків, отже, Церква переймала державницьку модель управління й адміністративно-територіального поділу [1, с. 217].

У сучасному богословському розумінні, автокефальний статус мають ті церкви, які були свого часу звільнені від зовнішнього впливу, тобто проголошені незалежними, і мають власного духовного лідера – Предстоятеля. Переважно автокефальні церкви збігаються з кордонами національних держав. Звідси впливає теорія, яка має своє підтвердження у канонах церкви, наприклад 34 апостольське правило, що незалежність держави автоматично тягне за собою і церковну автокефалію [8, р. 54].

Важливо, що з моменту заснування церкви були автокефальними, тобто це не набутий статус, а базовий імператив їх існування. Вищі церковні інституції утворилися на кілька століть пізніше, що підтверджується правилами кількох Помісних та Вселенських соборів, наприклад 6 правило Нікейського Собору. Державне розмежування на провінції, або дієцезії (звідси й церковна назва), переважно припадало на межі етнічних поселень підкорених імперією народів. Тому за адміністративну основу церкви було взято не національний, а територіальний поділ [9, с. 176]. Таку ж думку на сторінках двотомника «Автокефалія» відстоює відомий український церковний діяч XX ст. професор О. Лотоцький.

Російський каноніст В. Ципін однозначно відстоює ідею територіального, а не національного принципу створення помісних церков. Він свідчить, що сучасний стан Вселенського православ'я бере основу з перших століть. Саме в I–III ст. сформувалась структура православ'я, яка є незмінною. Християнство проповідує принцип відсутності національних

ознак, адже апостол Павло каже, що нема ні елліна, ні юдея, ні раба, ні вільного (Колос. 3:11). Тобто в ідеальних умовах люди різних національностей, які проживають у певному місті, мають бути членами однієї православної общини, що підкорюється одному єпископу. Таким чином, державно-адміністративний поділ є основою для церковного розмежування. З одного боку, в державі чи навіть в імперії може проживати велика кількість національностей, і вони мають бути об'єднані в одну церкву, з іншого – одна нація може бути розділена на кілька держав. Це означає, що там має бути кілька незалежних церков. Що стосується 34 Апостольського правила, яке свідчить, що кожен народ, а не країна, має знати першоієрарха, то отець Владислав пояснює це тим, що в перші століття поняттям «народ» позначалась певна країна [10, с. 276].

Професор О. Лотоцький вважав, що канони Православної церкви передбачають автокефальний статус церкви для окремих незалежних народів. Коли створюється нова держава з переважаючим православним населенням і просить надати автокефалію для її церкви, то відмовити, за канонічними нормами, неможливо. Але неприпустимим є унезалежнення церкви розрізних племен та національних меншин, які проживають у православній країні [11, с. 462].

Територіальний принцип вже з перших століть мав винятки. Перш за все, це було пов'язано з наявністю певних «представництв» (апокрисиаріїв) древніх Предстоятелів, особливо Константинопольського патріарха на території інших автокефальних церков для підтримки зв'язку між церквами. Подібна ситуація була з монастирями та подвор'ями. Інший приклад – ставропігія, коли храм, монастир чи єпископ знаходяться на території однієї помісної церкви, а підпорядковуються Предстоятелю іншої [10, с. 277].

Іншим важливим винятком у питаннях автокефалії в період Вселенських соборів був Кіпр. За канонами, Кіпрська церква мала підпорядковуватись Антиохії, бо адміністративно залежала від неї, але на Ефеському соборі 431 р. кіпрські ієрархи виступили проти і Собор зберіг давні традиції незалежності. Інші автокефалії виникали суто як результат політичних трансформацій імперії.

Розуміння автокефалії у перші століття виходило з того, що місцева церква була самокерованою. Тобто ззовні ніхто не нав'язував їй жодних рішень, і церква сама обирала та рукопоклдала собі Предстоятеля. Сюди ж входили і повноваження суду над єпископами та першоієрархом. Своє вираження в канонічній творчості таке розуміння знаходить підтвердження у 8 каноні Третього Вселенського собору. З часом змінюється характер влади Предстоятеля. Його повноваження розширюються та стають авторитарними. Єпископи менших міст делегують свої повноваження митрополитам та патріархам [7, с. 114].

Згодом автокефалія перетворюється на політичний інструмент, оскільки виходить за межі Римсько-Візантійської імперії в стосунках із країнами-сусідами. Автокефалія – новий інструмент дипломатії. І кожна держава, яка бажала мати незалежну церкву, мала звертатись до імператора. Особливо це помітно в стосунках Візантії з балканськими країнами (Болгарія, Сербія), де питання автокефалії неодноразово було наріжним каменем політичних відносин. Варто зазначити, що церковна автокефалія стає невід'ємною характеристикою незалежної держави, вона забезпечувала політичну самодостатність.

Така «гра в автокефалію» стає можливою через особливу канонічну творчість Візантійської церкви та фактичну монополізацію Константинополем церковних прав та привілеїв. Що стосується канонічної творчості, то тут також є низка суперечностей та недоліків. Зокрема, проблеми становлення давніх східних патріархатів, які апріорі були автокефальними, окремі канони прямо суперечать один одному. Це наслідок втручання держави та особистих інтересів імператора в церковні питання. 6 канон Першого Вселенського

собору свідчить про першість Олександрії на Сході, зокрема в Єгипті. Подібне становище займала і Антиохія. А 3 канон Другого Вселенського собору декларує перевагу Константинополя після древнього Риму, адже він став столицею, Новим Римом [6, с. 42].

Підвищення рівня Константинопольського патріархату зруйнувало єдність та давню гармонію християнства на Сході. Тривав богословський пошук обґрунтування цього умовного розділення. З іншого боку, якби не державне втручання, то весь Схід однозначно прийняв би монофізитство, яке було простішим, а отже, ближчим для пересічних віруючих. А з іншого – раціональний Томос Папи Лева I був неприйнятний для містичного Сходу [12, с. 54]. Перемога Константинополя в боротьбі за першість сприяла збереженню чистоти віри і була наслідком сильної централізованої влади, але перетворила Церкву на інструмент впливу на суспільство в руках імператора. Видимим символом верховенства Константинопольського патріархату став титул «Вселенський патріарх» (οἰκουμηνικός πατριάρχης), який використовується з початку VI ст.

Сам автокефальний статус та його набуття дедалі менше залежить від церковного чинника, і дедалі вагомішою стає роль імперії. Прикладом є Болгарська автокефалія X ст., коли рішення про церковну незалежність дарує, а потім забирає імперський Сенат, а не Вселенський патріарх. Причому прохання про церковну незалежність надає не Болгарська церква, а цар Петро. Автокефалія – типовий інструмент політичного впливу. За зразком Константинополя, автокефалія стає прикладом політичної ідентичності незалежних держав. Болгарія, Сербія та Московська держава вважали автокефалію незмінним атрибутом їх незалежності. Певною легітимізуючою мірою існування держави. Таким чином держави, особливо Росія, хотіли імітувати священну Візантійську імперію. Через церковну незалежність імплементувалася імперія. Нові імперії таким чином запозичили Константинопольську ідентичність [7, с. 129].

Розуміння автокефалії в нову добу відчутно відрізняється. У XIX ст. хвиля автокефального руху торкнулася кількох, перш за все балканських, країн. На світову арену виходить новий тип ідентичності – нація, яка заміщає імперську парадигму. Епоха великих імперій відійшла в минуле. Занепадаюча Османія дала поштовх відродженню інституту автокефалії. Становлення нових національних держав православної орієнтації поставило питання про незалежність церков цих країн. Через боротьбу з імперією, яка гнобила націю, остання виходить на передній план як символ відродження державної незалежності. Це абсолютно нова парадигма. У добу Середньовіччя автокефалія виступала об'єднавчою силою імперії, інструментом політичного впливу на країн-сусідів, а в Новий час автокефалії базувалися на національних почуттях, отже, заперечували імперію [7, с. 135].

Розпочалась нова хвиля державно-церковного та міжправославного протистояння в боротьбі за церковну незалежність. У XX ст. це стосувалось і України, яка прагнула державного становлення і намагалась використати церкву як інструмент усамостійнення від Росії. Як приклад новітніх навколоавтокефальних протистоянь та богословської думки щодо автокефального статусу варто навести Польську православну церкву. Всеукраїнська Православна Церковна Рада (1925 р.) протестувала проти надання Польщі автокефального статусу, адже вважала, що Церквою-Матір'ю для православних мешканців Польщі є Київська митрополія, яка якраз знаходилась у боротьбі за власну церковну незалежність. Таким чином, Константинопольський патріархат виступав зовнішнім чинником у справі автокефалії. А згідно з 34-тим Апостольським правилом, окремий народ (України і Польщі) повинен мати свого першого єпископа, зовнішні сили не можуть впливати на перебіг внутрішньоцерковних подій. Тому ВПЦ Рада на чолі з ідеологічним лідером О. Лотоцьким заперечували необхідність утворення незалежної Польської церкви, бо фактично поляки були католиками, а православними були українці і меншою мірою білоруси, які проживали

на території новоутвореної держави. Українські ідеологи прагнули визнання автокефалії для Київської митрополії, до складу якої мали ввійти і польські єпархії [13, с. 614]. Константинополь керувався 17 канонам Халкидонського собору, який свідчить про можливість набуття автокефалії після отримання державної незалежності.

Професор І. Власовський зауважує, що історична практика набуття автокефалії змінювалась, адже є різні способи проголошення автокефальної церкви, найчастіше це відбувалося завдяки «заходам державної влади» [14, с. 33]. Що стосується автокефалії Польської православної церкви, то саме завдяки ініціативі Уряду польської держави та його невідступності в цьому питанні аж до 1924 р. Константинопольський патріархат підписав Томос.

Підсумовуючи сказане, зазначимо, що автокефалія є базовим імперативом Православної церкви, це основний принцип її функціонування. Єдина за своєю сутністю Вселенська церква в адміністративно-національному розрізі поділяється на окремі автокефальні церкви, які є незалежними в управлінні, але мають обмежений характер у сфері віровчення та канонічної творчості. Автокефальна церква є не тільки однією із частин Вселенської, а її повноцінною реалізацією в конкретному місці (тому називається Помісною).

З одного боку, проблема автокефалії викликала резонанс як в епоху Вселенських соборів, так і на межі II–III тис. Кращі богослови і вчені світу намагалися проаналізувати цю проблему. З іншого боку, автокефальний статус та можливості його набуття не мають однозначного вирішення і нині, що значно ускладнює міжправославний діалог. Безумовно, є низка канонів, що регулюють питання адміністративного облаштування церкви, але канонічна творчість стосовно автокефалії дещо суперечлива і нині не дає відповіді на питання утворення нових незалежних церков.

З розвитком Церкви в епоху соборів автокефалія із суто церковного утворення та єдиноправильного існування громад перетворюється на політичний інструмент. Саме через автокефальний статус Візантійська імперія часто провадила зовнішню політику. Імператор прагнув возвищення столичного патріарха, що отримало вираження в соборних правилах, які надають Константинопольській церкві значних привілеїв. Нині проблема автокефалії набуває нової хвилі наукових розвідок та богословських дискусій у Всесвітньому масштабі в результаті підписання Томосу для української церкви. Якщо проблема набуття автокефалії канонічно не буде врегульована найближчим часом, Вселенське православ'я може опинитися на межі великої схизми.

Список використаної літератури

1. Саган О. Вселенське православ'я: суть, історія, сучасний стан. Київ : Світ Знань, 2004. 912 с.
2. Гергелюк М. Канонічні та еклезіологічні засади автокефального устрою церков у структурі Вселенського православ'я: історичний контекст: дис. ... канд. істор. наук : 09.00.11 «релігієзнавство». Чернівці, 2014. 199 с.
3. Кузьменко Д. Еклезіологія і автокефалія. Гострі кути. Релігія в Україні. 9 липня 2010 р. URL: https://risu.org.ua/ua/index/monitoring/religious_digest/36428.
4. Лосский Н., диакон. Соборность-кафоличность и первенство в православной еклезиологии. *Православное учение о Церкви*. Москва, 2003. С. 90–94.
5. Йоан (Зізіулас), митрополит. Буття як спілкування. Дослідження особистості і Церкви. Київ : ДУХ І ЛІТЕРА, 2005. 276 с.
6. Книга правил Святых Апостол, Святых Соборов Вселенских и Поместных и Святых Отец. Москва : изд-во святителя Льва, Папы Римского, 2010. 447 с.
7. Кирило (Говорун), архімандрит. Риштування Церкви: вбк постструктуральної еклезіології / пер. з англ. О. Паканич. Київ : ДУХ І ЛІТЕРА, 2019. 312 с.

8. John H. Erickson, *The Challenge of Our Past: Studies in Orthodox Canon Law and Church History*, Crestwood, NY : St. Vladimir's Seminary Press, 1997. 174 p.
9. Болотов В. Лекции по истории древней Церкви. У 4-х т. Т. III: История Церкви в период Вселенских Соборов. Церковь и государство. Церковный строй. Москва : [б. в.], 1994. 767 с.
10. Цыпин В., протоиерей. Курс церковного права : Учебное пособие. Клин : Круглый стол по религиозному образованию в РПЦ, 2004. 703 с.
11. Лотоцький О. Автокефалія. Том 2. Нариси історії автокефальних церков. Репринтне відтворення. Українська Православна Церква Київського Патріархату. Київ, 1999. 560 с.
12. Гаюк І. Вірменська апостольська Церква як специфічний феномен християнського світу : дис. ... канд. філософ. наук. Київ, 2003. 217 с.
13. Мулик-Луцик Ю. Історія Української Греко-Православної Церкви в Канаді. Т. 4. Українська ГрекоПравославна Церква в Канаді в юрисдикції архієпископа Івана Теодоровича. Вінніпег : Видавнича спілка «Екклезія», 1989. XIX, 831 с.
14. Власовський І. Нарис історії Української Православної Церкви. Т. 4. Ч. II / репринтне видання. Київ, 1998. 398 с.

AUTOCEPHALY APPROACH AS THE BASIC FACTOR OF THE STRUCTURE OF THE ECUMENICAL ORTHODOXY

Andrii Kobetiak

Zhytomyr Polytechnic State University,

Department of Electronic Security, Public Administration and Administration

Chudnivska str., 103, 10005, Zhytomyr, Ukraine

Modern religious and secular science cannot clearly answer the problem of autocephaly, which greatly intensified with the proclamation of independence of the Ukrainian Church. Therefore, the study of the problem of autocephaly today is a key task of world Orthodoxy. Since the foundation of Christianity, autocephaly is the basic principle of apostolic sermon, which takes into account the national and ethnic features of the Roman Empire. Autocephaly is one of the most ancient institutions of the Church, which is a decisive feature of Orthodoxy today. For two thousand years, this phenomenon remained unchanged, but there were different, even fundamentally opposing approaches to its understanding. Since the theory of autocephaly arises together with Christianity, it is not an imposed or borrowed from outside the institution, but the very essence of Orthodoxy – a way of its existence.

The Ecumenical Church, being the only entity, has divided into independent Local churches according to the administrative and national principle. On an Ecumenical scale, the Orthodox Church testifies to the unity of churches through the Eucharist. Each Local Church is already self-sufficient, since it possesses the fullness of the grace of the Holy Spirit, but through the Eucharist and Cathedrals, the unity of the Ecumenical scale has expressed.

In the Byzantine-Roman Empire, the autocephalous division of the churches coincided with the territorial division of the state. That is, the state structure transferred to the church. Over time, autocephaly from the basic category of church existence becomes a privileged one. Ancient patriarchs have formed, who have not lost their significance today. Particularly highlights the role and privileges of the capital, Patriarchate of Constantinople, which receives the title of Ecumenical Patriarchate. Autocephaly evolves into an instrument of political influence of the emperor on neighboring countries (for example, Bulgaria and Serbia). The debate about autocephaly again intensified in the nineteenth century, when national countries emerged in the Balkans who sought church independence. The need for a consensus on autocephaly in the Orthodox Ecumenical Universal activates further scientific investigations of this problem.

Key words: Autocephaly, Orthodox Church, Ecumenical Orthodoxy, Primate, canon, cathedral, Local church.